

Lucija Stepančič

Miha Pintarič: *Nugae*.

Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura (Zbirka Prišleki), 2007.

Kako v 5 lekcijah postati pesnik in se pri tem še zabavati je naslov eseja, s katerim je Miha Pintarič prepričal žirijo za podelitev nagrade ob 70-letnici revije Sodobnost. V vlogi teoretika je bil seveda znan že prej; poleg tega, da je profesor na Filozofski fakulteti (starejša francoska književnost) in sourednik različnih književnih revij, se lahko pohvali tudi z izčrpnimi raziskovalnimi deli: s *Trubadurji* (2001), z delom *Le théâtre français au Mozen Age* ter z *Občutjem časa v francoski srednjeveški in renesančni književnosti* (2006). Bibliografija je sicer prezajetna (zlasti ob soočenju z resnično zgoščenim avtorjevim slogom), da bi bilo komu še lahko do smeha, a zato nič manj vredna pozornosti. Leposlovni prvenec pa priča o tem, da so ironični in duhoviti nasveti iz nagrajenega eseja uporab(lje)ni tudi v praksi.

Naj kar takoj omenim, da se prvi pogled, ki ga bralec nacilja malo povprek skozi knjigo, močno razlikuje od drugega, s katerim že bolj obvezujoče zdrsi skozi verze in se poskuša zaustaviti na kakem mestu, ki mu je všeč in s katerega bi lahko čim udobneje razvijal iluzijo o duhovni sorodnosti s pesnikom. Svoje pa prinese tudi tretji pogled z začetki vrednotenja in primerjav. In tako naprej. Opraviti imamo z branjem, ki nenehno sprevrča pomene.

Nugae so, kot se, če ne že prej, lahko poučimo vsaj v spremnem zapisu Jureta Jakoba, latinski izraz za "burke, šale, duhovite domisleke, besedno igračkanje, nepomembne, ničeve kvante, čenče, za prazno govorjenje". Zbirka, ki ji že na samem startu ne manjka samoironičnega naboja, prinaša besedni zverinjak, zbobnan iz kar najbolj raznovrstnega gradiva. Na osnovo, ki je precej razločno lirična, nežna in uglajena, je namreč cepljeno še vse kaj drugega. Posebno presenečenje prinesejo pesmi, ki kombinirajo kar po več jezikov, vrstice v španščini se izmenjujejo z nemškimi pa potem še s francoskimi in angleškimi, kar takole mimogrede zdrsnejo še v cirilico (no, pa spet prav hitro tudi iz nje). Da ne bo

prepusto, so tu še obširne opombe, mnoge izmed njih resda zelo informativne, a takoj potem spet tako obešenjaške, da jih lahko obravnavamo celo kot samostojne (pesniške ali kakršne koli že) tvorbe. Pesnik se norčuje iz svojega poliglotstva z avtorskim prevodom v angleščino, ki je strumno postavljen ob precej sentimentalnem slovenskem originalu, ne manjka pa niti parodija na Prešernovo *Zdravljico*: “Sosedu je obrodilo / od moj’ga vince bolj sladko, / da bi se prevrnilo / in steklo iz soda mu v zemljó. / Naj sladi / krtu kri, / sladkorno naj še on dobi” (*Zavistnica*). Paradigmatična pa je pesem, v kateri se s ciničnimi robnimi komentarji norčuje iz svojih verzov; svoje sentimentalne izlive ves čas primerja z reklamami za pralni prašek, čokoladnimi bomboni itn. Saj navsezadnje niti ne vemo več, kaj nas čaka za prvim ovinkom in celo, na kakšno slikovno prilogo lahko naletimo, recimo na parodijo hrastoveljske freske, če že ne kar na staromodno klistirko z originalno embalažo vred.

Naj še omenim, da je učinek zbirke kot celote popolnoma drugačen od učinka posamezne pesmi, med njima je celo zelo zanimivo nasprotje. Vsaka posamezna vrstica priča o primarnem lirizmu, že kar intimizmu, cepljenem z erudicijo in humorjem, o žlahtni resignaciji, vse te blage vrline pa so kar sproti podminirane z ostrimi, nenadnimi zasuki. Po vsej verjetnosti zato, da bi nas pesnik prav v trenutku, ko ga nameravamo razglasiti za novega Janeza Menarta ali Ervina Fritza, vrgel iz udobnega, a otopelega zadovoljstva s svojo prodornostjo.

Nugae kot celota po vsej verjetnosti nimajo literarne ustreznice in bi jih bilo veliko lažje primerjati z določenimi fazami v razvoju novejšega slikarstva – od zgodnjemodernističnega odkritja kolaža do irwinovskih transformacij, ki niso le napaberkovale v zgodovini umetnosti dobro uležanih podob, pač pa jim vsilile popolnoma novo energijo in nezaslišan naboj. Sem že omenila, da se mimogrede ponorčuje tudi iz slikarjev? “Mati Jama pravi: / ‘Dragi moj Matija, / ali si pri zdravi? / Kakšna impresija? / Namalaj me takó, / da ’m zgedala lepo.”

Ista igrivost je na delu pri ugotovitvi, da “jeziku sicer lahko postaviš meje, ampak bo šel čeznje, kamor koli, kakor koli in kadar koli ga bo volja”. Pozorni pa moramo biti tudi na drugo težnjo, ki poleg poigravanja in preigravanja zaznamuje naboj Pintaričevih latinskih čenč. Naj nadaljujem z analogijami iz slikarstva: kot da bi slikar, ki je stopil na prag zrelosti, privlekel na plan vsa svoja senzibilna in nekoliko bojzljiva, zanesena in sentimentalna mladostna dela (zraven pa tudi lastnoročno izdelane čestitke za rojstni dan), potem pa jih neusmiljeno premešal z vsem, kar bi mu prišlo pod roke, in jih kolažiral v novo, nepredvidljivo celoto. V celoto, ki tudi nima več nobene zveze s sestavnimi deli, pa čeprav

vsak izmed njih obdrži svojo prepoznavnost: pravo bistvo te zbirke je ravno v energiji nenehnih menjav in trkov, nenehnih nepredvidljivih vpadov in presenečenj. Kateri izmed avtorjevih jazov, lirik ali kolažist (redaktor), je torej ustvarjalnejši? Prijem v tej zbirki že kar nevarno spominja na notranjo inventuro in s tem povezano dramatično obračunavanje s samim seboj (če že ne kar na samoironijo), ki ne ostaja le na intimni ravni, pač pa se razširi tudi na področje pridobljenega znanja in akademskih zanimanj, pri tem pa se navsezadnje zamajeta še samovšečnost in samozadostnost velikih svetovnih jezikov (avtor pa odnese celo kožo).

Razmisleka so vredni tudi naslovi posameznih ciklov: *Bestiarij*, *Ingeniarij*, *Sholarij*, *Pasijonarij*, *Fabularij*, *Quaestionarij*, *Relikvarijski Aniversarij*, *Peregrinarij*, *Spirituarij* in na koncu *Ars poetica*. Z zvencimi in na videz uniformnimi latinskimi imeni se tako ponujajo hudo različne vsebine: latinska prevleka torej ni uvod v kakšne hermetične globočine, pač pa je sama po sebi farsa, a vendar je za rešitev potrebno kar nekaj razgledanosti. Špalir v mrtvem jeziku je celo nekoliko grotesken, kot da bi kdo cepil relikviarij na akvarijski (je to pomen naslova *Relikvarijski*?). Tudi naslovnica ni izbrana naključno: parafraza (ne parodija!) znamenitega hrastoveljskega mrtvaškega plesa (delo kontrovezne umetniške skupine Janeza Janše) prinaša spoj srednjeveškega in najnovejšega, tako značilen tudi za *Nugae*.

O ludizmu se je v literarni kritiki že kar nekaj govorilo, predvsem seveda v zvezi z modernizmom. Bralci smo po nekaj desetletjih, ki so minila v znamenju takšnih in drugačnih eksperimentov, že navajeni na razgraditev tako pomena kot tudi forme, predvsem pa seveda na temeljito preizpraševanje na videz samoumevnih avtorskih vrednot. Zanimivo, da je ravno zbirka avtorja, ki se je ves zapisal srednjemu veku in stari književnosti, pometla tam, kjer so največji heroji modernizma pozabili pomesti, in sicer na ravni konteksta. Tudi najbolj udarne zbirke, v katerih je bila preprihana vsaka črka posebej, so svoje pesmi nanizale v skoraj gosjem redu, lepo po vrsti, drugo za drugo, kot slike na razstavi, klasično in začuda nevprašljivo. Miha Pintarič je s krepkim zamahom usekal tudi po tem zadnjem zatočišču reda in harmonije ter mirni, dostojanstveni sprevidi zmotil z barbarskimi vpadi, ki so resnično nepredvidljivi. Poduk o radikalnosti je očitno mogoče dobiti že v zgodnjem srednjem veku. Naj navedem citat iz knjige Ph. Walterja, ki ga Miha Pintarič pod opombami navaja v svojem *Občutju časa*: "V resnici krščanstvo le podaljšuje poganstvo, s tem ko vse obrača na glavo, se pravi, ko v poganske prvine, ki jih ohranja, vnaša drugačno logiko ..." (Podčrtala L. S.)

Prav gotovo bi se dalo še reči kakšno o razliki med avtorjevimi primarnimi impulzi in poznejšimi (tako rekoč sekundarnimi) preoblikovanji, na

katera vplivajo kultura, študij, ambicija itn. in ki pomenijo avtorjevo zavestno izbiro. Če kje, je prav v zbirki *Nugae* ta razlika še kako opazna. Pa bi raje za (že tako ali tako) srečen konec končala s pesnikovim humornim nabojem, s prvinskim veseljem do rimanja, ki ga odkriva s skoraj pobalinskim žarom. Z brezskrbnim klatenjem prismodarij, ki odpirajo vrata naravnost v otroštvo. Tako v pesnikovo kot tudi v otroštvo kolektivnega spomina.